

De geschiedenis van de post begrijp je alleen als je de geschiedenis van het land kent.

Interview met Dick Dijk

Onderweg naar Noord-Groningen zie ik pas goed welke gevolgen de aardgaswinning voor de bewoners van deze streek heeft. Op heel veel plaatsen worden de huizen en boerderijen gestut door forse balkconstructies die de muren overeind moeten houden en de bewoners een oppervlakkig idee van veiligheid moeten geven. Gelukkig staat het huis van Dick Dijk nog stoer rechtop, zonder stutten en zonder scheuren. Na de kennismaking is het ijs snel gebroken en onder het genot van een kopje koffie is hij graag bereid iets over zijn verzamelingen te vertellen.

Natuurlijk kende ik de naam Dick Dijk al lang dankzij de vele tentoonstellingen waar hij zijn brieven exposeerde. Hij geldt als **de** specialist op het gebied van de posthistorie van Groningen. Dat is ook het onderwerp van zijn ene verzameling. De andere is meer gespecialiseerd: de ontwikkeling

van de aangetekende post in Nederland vanaf de 17^e eeuw. Daarbij gaat het hem niet alleen om de brieven of poststukken maar ook om de achtergrondinformatie die daar bij hoort: wie verzond er brieven, wie verzorgde de post, wie vervoerde die en wat waren de kosten van het verzenden van een brief in de vorige eeuwen? Een mooi voorbeeld daarvan is het plackaat met de aanstelling van Johan Willems, de 1^e postmeester in Groningen, gevestigd aan de Jacobijnerstraat gedateerd op 5 juli 1669, maar nu in het bezit van Dick Dijk. Zulke brieven bevatten veel informatie maar stijgen ook boven de filatelie uit: het zijn historische documenten. Daarom stelt hij wat in de titel hierboven staat: *De geschiedenis van de post begrijp je alleen als je de geschiedenis van het land kent*. Politieke omstandigheden, oorlogen, natuurrampen en onlusten zorgden er voor dat de post, zeker in die tijd, niet gewoon elke dag op de mat viel maar dat er met zorg naar uitgekeken werd. Neem daarbij in acht dat de meeste mensen nog analfabeet waren en de portokosten erg hoog, dan wordt duidelijk dat het verzenden en ontvangen van post voorbehouden was aan een geprivilegieerde groep: de adel, provincie- en stadsbesturen, rijke kooplieden, landeigenaren enz. Omdat de port meestal door de ontvanger werd betaald, zat de gewone man ook niet op post te wachten.

Dick Dijk begon zijn carrière als verzamelaar zoals wij allemaal: met postzegels. Maar al gauw ontdekte hij dat er ook brieven en kaarten waren met ingedrukte zegels: de postwaardestukken. Als je die goed bestudeert vallen je natuurlijk de stempels op, die ook weer verzamelwaardig zijn. Bij oudere brieven ontbreekt vaak een zegel maar staan er wel vertrek- en aankomststempels voor- of achterop de brief. En soms staan er vreemde aantekeningen op of aanwijzingen voor de postvervoerder: *Af te geven aan het tweede huys rechts van de Herepoort* of bij begeleidingsbrieven *Met 2 sacken toeback, droogh te bewaren*. Natuurlijk zijn hierbij de brieven die vóór het verschijnen van de postzegels werden verzonden, het meest interessant. Deze voorfilatelie of eo-filatelie is zo boeiend omdat je, in tegenstelling tot de meeste postzegels, zelf veel onderzoek moet doen om er achter te komen wanneer de brieven geschreven zijn, welke postroute ze gevolgd hebben,

welke port berekend werd enz. Er is veel studie voor nodig. Diverse, vooral Duitse literatuur, die tegenwoordig ook via internet te raadplegen is, geeft veel informatie: bijv. <http://www.dasv-postgeschichte.de> of het door Michel uitgegeven *Vorphilatelie* van Joachim Helbig. Dick Dijk noemt ook nadrukkelijk de vereniging Po & Po die twee prachtige hand-boeken heeft uitgegeven over het postverkeer vanaf de 17^e eeuw: *Postmerken & Postinrichtingen in Nederland tot 1871*, onmisbaar voor iedere verzamelaar die de historische achter-gronden van het postverkeer in Nederland zoekt. Verder krijgt hij veel informatie uit Leer in Duitsland en Aalst in België. Voor het materiaal zelf speurt hij op internationale veilingen en op sites als Delcampe en E-Bay.

Natuurlijk heeft iedere verzamelaar een paar stukken die hem het meest aan het hart liggen. Voor Dick Dijk is dat een brief met het departementstempel Delfzijl en het Chargé-stempel (Aangetekend) uit 1811, dus de tijd waarin Nederland onder Frans beheer stond. Deze brief, de hem enig bekende in zijn soort, is zo bijzonder dat hij is opgenomen in deel 1 van *Postmerken & Postinrichtingen*. Hij constateert wel een probleem door de zeldzaamheid van het materiaal: brieven die in zijn beide verzamelingen zouden passen, zijn maar één keer voorhanden. Dan is het lastig kiezen.

Aangetekende stukken, vooral die uit het buitenland, kregen meer aandacht dan de gewone post en zijn daardoor vaak ook beter bewaard gebleven. Overigens moet je je bij de term "aangetekend" niet voorstellen dat daarmee elk risico gedekt was. Pas vanaf 1811 kwam er bij vermissing van een stuk een vergoeding in geld beschikbaar. Daarvoor dienden aantekeningen alleen om de vervoerder er op te attenderen dat het ging om een belangrijk stuk dat met zorg diende te worden behandeld. De waarde van de inhoud moest steeds zijn aangegeven. Pogingen om geld, in het bijzonder munten, zonder aantekeningen te versturen werden bestraft met extra port + stempel dat ambtshalve geplaatst werd met de mededeling dat er onrechtmatig getracht werd geld te versturen.

Zoals we allemaal hebben kunnen constateren zijn de prijzen van de postzegels de laatste jaren fors gekelderd. Hoe zit dat met eo-materiaal? Ook dat is in prijs gedaald, zij het minder

dan de postzegels. Opvallend is dat in Duitsland de prijzen onveranderd hoog blijven. Kennelijk is daar meer belangstelling voor deze voorfilatelie-brieven. Toch moet Dijk regelmatig bij onze oosterburen op bezoek om te speuren naar nieuw materiaal. Hij vindt dat niet erg want samen met zijn vrouw maakt hij van zijn bezoeken aan tentoonstellingen, beurzen en veilingen een gezellig uitstapje.

Aan het einde van het interview komt er letterlijk nog een verrassing uit de kast. Zijn echtgenote blijkt een grote verzameling postzegeldoosjes te hebben. Dat vergt enige uitleg: In de 19^e eeuw werden postzegels beschouwd als waardepapieren die zorgvuldig bewaard moesten worden. Daarvoor werden speciale doosjes ontworpen met daarin een vakje waarin precies een stapeltje postzegels paste. Het leuke is nu dat de ontwerpers van die doosjes nergens aan gebonden waren en hun fantasie de vrije loop konden laten. Zo ontstonden de meest originele opbergdoosjes van allerlei materialen, waarbij ook veel in zilver: dierfiguren, huisjes, schepjes enz. Op de volgende pagina enkele voorbeelden: de kop van een boxer en een (geschoten) patrijs. Als je ze openmaakt zie je het vakje voor de zegels. Dit is een aspect van de filatelie waar volgens mij nog maar heel weinig aandacht aan is geschonken en ik heb met bewondering naar dit verrassend mooie materiaal gekeken.

Zo vullen deze twee hobby's elkaar mooi aan. Wellicht een idee om uw partner ook een beetje bij die vreemde afwijking van het verzamelen van postzegels te betrekken?

Bij het afscheid ben ik wel heel erg benieuwd waarmee Dick Dijk straks op de tentoonstelling Groningen 100 op de proppen komt. Het zal ongetwijfeld zeer de moeite waard zijn.

*Zelden gezien,
postzegeldoosjes in de
vorm van dieren*